

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «SOFT SKILLS» В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

УДК 37.013:005.336.2

DOI: 10.12958/2227-2747-2026-2(192)-195-201

Павлюк Олена Михайлівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

ep290477@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1779-0232>

Для цитування: Павлюк О. М. Сутність поняття «soft skills» в освітньому просторі: історія і сучасність. *Освіта та педагогічна наука*. 2026. № 2(192). С. 195–201. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2026-2\(192\)-195-201](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2026-2(192)-195-201)

References (стандарт APA): Pavliuk, O. M. (2026). Sutnist poniattia “soft skills” v osvitnomu prostori: istoriia i suchasnist [The Essence of the Concept of “Soft Skills” in the Educational Space: History and Present]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2(192), 195–201. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2026-2\(192\)-195-201](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2026-2(192)-195-201) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі поняття *soft skills* набуло особливої наукової й практичної значущості у зв'язку зі зміною вимог до результатів освіти, посиленням ролі міжособистісної взаємодії, адаптивності, критичного мислення та емоційної саморегуляції. На сучасному етапі розвитку освіти від здобувача очікується засвоєння предметного змісту й сформованість здатності до співпраці, комунікації, самоменеджменту, відповідального прийняття рішень і професійної мобільності. У цьому контексті *soft skills* дедалі частіше розглядаються як необхідна складова підготовки конкурентоспроможного фахівця, а не як другорядний елемент освітнього результату. У наукових публікаціях підкреслюється, що зазначені навички доповнюють *hard skills*, забезпечують ефективність діяльності в професіях типу «людина – людина» та мають надпрофесійний характер.

Актуальність окресленої проблеми посилюється тим, що в сучасній науці дотепер не вироблено єдиного універсального визначення поняття *soft skills*. Українські дослідники акцентують різні його смислові аспекти: соціально-комунікативний, особистісний, психологічний, діяльнісний, аксіологічний, адаптаційний. Унаслідок цього в науковому дискурсі простежується розмаїття тлумачень й відмінність підходів до класифікації, структурування та педагогічного формування цих навичок. Зазначене зумовлює необхідність здійснення порівняльного аналізу наявних дефініцій і виявлення їхніх спільних сутнісних ознак, що уможливило

точніше осмислення змісту поняття *soft skills* у контексті сучасної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема *soft skills* активно розробляється у науковому просторі. В українській педагогічній та психологічній науці помітний внесок у дослідження означеного феномена зробили К. Коваль, яка обґрунтовує значення *soft skills* як чинника працевлаштування здобувачів (Коваль, 2015); Н. Длугунович, яка розглядає їх як необхідну складову підготовки фахівців (Длугунович, 2014). У ширшому європейському контексті вагомою є праця М. Сінке, у якій показано відсутність єдиної моделі опису *soft skills* та різні підходи до їх класифікації в європейській освітній політиці (Сінке, 2016). Разом із тим сутність поняття “soft skills” в сучасному освітньому просторі потребує уточнення та систематизації.

Мета статті – здійснити науковий аналіз підходів до визначення поняття *soft skills* у сучасному освітньому просторі, узагальнити авторські дефініції та виокремити найголовніші особливості їх трактування.

Методологія та методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять системний, компетентнісний та особистісно орієнтований підходи, які надають змогу розглядати *soft skills* як важливу складову сучасної освіти та професійної підготовки особистості. Дослідження спирається на принципи науковості, цілісності, об’єктивності й міждисциплінарності, що забезпечують всебічний аналіз сутності поняття “soft skills” у сучасному освітньому просторі. У роботі використано методи аналізу, порівняння, узагальнення й систематизації наукових джерел, що дало змогу уточнити зміст цього поняття, виокремити його основні ознаки та визначити значення для освітньої практики.

Виклад основного матеріалу. У сучасному науковому дискурсі поняття *soft skills*

тлумачиться як складне, багатовимірне та міждисциплінарне утворення. Важливим у нашому дослідженні є підхід Л. Лісіної, яка наголошує, що соціальні «м’які» вміння передбачають володіння способами соціальної взаємодії з іншими, особливо в аспекті усної, письмової, вербальної й невербальної комунікації, а також відповідний рівень емоційного інтелекту. Поділяємо думку дослідниці щодо того, що наведене трактування безпосередньо пов’язане з вимогами професій типу «людина – людина». Подані Л. Лісіною міркування становлять цінний внесок у розуміння соціальної природи *soft skills*, оскільки акцентують їх функціонування в освітньому й професійному спілкуванні (Лісіна, 2024, с. 39).

Значущою вважаємо позицію С. Копилової та Н. Ковальської, що полягає у трактуванні *soft skills* як інтелектуальної якості суб’єкта соціального процесу, яка забезпечує стійкість до зовнішніх викликів, можливість швидкого й адекватного реагування на зміни середовища та постає внутрішнім джерелом творчої професійної самореалізації особистості. Підтримуємо аргументацію авторок, яка полягає в тому, що в межах такого підходу *soft skills* набувають комунікативного чи поведінкового й світоглядно-ціннісного змісту. Наукова концепція С. Копилової та Н. Ковальської видається переконливою, оскільки дозволяє розглядати досліджуваний феномен як неспеціалізоване, надпрофесійне, комплексне та динамічне утворення (Копилова & Ковальська, 2024, с. 101).

Не можемо оминати увагою наукові висновки О. Тарасенко, яка зазначає, що «гнучкі навички» є сукупністю особистих якостей, які допомагають людині вирішувати повсякденні завдання, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та адаптуватися в різних сферах життєдіяльності.

Розділяємо точку зору дослідниці, котра наголошує на важливості комунікації, роботи в команді, розв'язання конфліктів, розпізнавання емоцій, управління власним емоційним станом, відкритості до нових ідей і здатності до безперервного навчання. Вартим уваги є твердження О. Тарасенко про те, що в структурі *soft skills* особливе місце посідають комунікативний складник, емоційний інтелект і критичне мислення (Тарасенко, 2025, с. 196).

Доцільно звернутися до поглядів Т. Кожушкіної, котра підкреслює значення міжособистісної взаємодії, комунікативної грамотності, співпраці та соціальної успішності в структурі підготовки майбутнього педагога. Науковий підхід Т. Кожушкіної корисно застосовувати для аналізу педагогічного виміру *soft skills*, оскільки він переконливо демонструє зв'язок між сформованістю зазначених навичок та ефективністю професійного становлення здобувачів педагогічної освіти. Вбачаємо цінність у наукових ідеях дослідниці, що зосереджуються на комунікативній та кооперативній природі *soft skills* в освітньому середовищі (Кожушкіна, 2018, с. 79).

Цінним для нашої розвідки є спостереження Л. Ісіченко, яке полягає в тому, що *soft skills* – це особисті характеристики, завдяки яким людина може успішно взаємодіяти в команді під час розв'язання робочих питань. Погоджуємося з міркуваннями Л. Ісіченко, яка відзначає прикладний характер цих навичок та їх безпосередній зв'язок із командною роботою, комунікабельністю, гнучкістю мислення, відповідальністю та професійною етикою. Наукові положення Л. Ісіченко допомагають окреслити практико-орієнтований вимір досліджуваного поняття (Ісіченко, 2023, с. 94).

Проведений аналіз надає підстави стверджувати, що в сучасному освітньому

просторі *soft skills* уже не обмежуються лише комунікативними здібностями. У науковому дискурсі вони інтерпретуються як інтегральне поєднання особистісних рис, соціально-комунікативних умінь, емоційно-ціннісних характеристик та когнітивно-поведінкових здатностей, які забезпечують ефективне функціонування людини в навчальній, професійній і соціальній сферах. Подібна інтегративність пояснює використання в науковій літературі різних термінологічних позначень: «соціальні м'які вміння», «гнучкі навички», «надпрофесійні навички», «соціально-комунікативні навички». Наукові підходи до визначення поняття “*soft skills*” представлено в таблиці 1.

Порівняльний аналіз наведених дефініцій уможливив виокремлення трьох найголовніших особливостей розуміння *soft skills* у сучасному освітньому просторі. *По-перше, інтегративно-особистісний характер.* У більшості визначень *soft skills* постають не як окреме вміння, а як сукупність особистісних якостей, інтелектуальних, емоційних, соціальних і поведінкових характеристик. У дослідженні поділяємо раціональність позиції С. Копилової та Н. Ковальської, які стверджують, що йдеться про цілісне особистісне утворення, а не про ізольований набір умінь. *По-друге, соціально-комунікативна спрямованість.* Практично всі автори прямо або опосередковано пов'язують *soft skills* зі здатністю людини до комунікації, співпраці, командної роботи, розв'язання конфліктів і міжособистісної взаємодії. На особливу увагу заслуговує точка зору Л. Лісіної та Л. Ісіченко, які переконливо доводять, що комунікативний вимір є одним із центральних у структурі досліджуваного поняття. *По-третє, адаптивно-функціональна роль.* У сучасних дослідженнях *soft skills* розглядаються як засіб успішного

Наукові підходи до визначення поняття “soft skills”

Автор	Визначення	Джерело
Л. Лісіна	«Соціальні «м'які» вміння» передбачають володіння способами соціальної взаємодії з іншими, особливо в аспекті усної чи письмової комунікації, а також відповідний рівень емоційного інтелекту	Лісіна Л. О. Соціальні «м'які» вміння (“soft skills”) майбутнього бакалавра психології. <i>Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах</i> . 2024. № 97. С. 36–40
С. Копилова, Н. Ковальська	<i>Soft skills</i> – це інтелектуальна якість суб'єкта соціального процесу, що забезпечує стійкість до зовнішніх викликів, можливість швидкого й адекватного реагування на зміни середовища та є внутрішнім джерелом творчої професійної самореалізації особистості	Копилова С. В., Ковальська Н. М. Системно-еволюційний підхід до концепту “soft skills”. <i>Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія</i> . 2024. Т. 35(74), № 3. С. 95–102
О. Тарасенко	«Гнучкі навички» – це сукупність особистих якостей, які допомагають у вирішенні повсякденних завдань, взаємодії з іншими людьми, сприяють адаптивності особистості у різних сферах життєдіяльності.	Тарасенко О. А. Психологічні аспекти дослідження поняття гнучких навичок (“soft skills”). <i>Habitus</i> . 2025. Вип. 70. С. 193–197
Т. Кожушкіна	<i>Soft skills</i> осмислюються через міжособистісну взаємодію, комунікативну грамотність, співпрацю та соціальну успішність майбутнього педагога	Кожушкіна Т. Л. Міжособистісна взаємодія як складова частина “soft skills” здобувачів педагогічного коледжу. <i>Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи</i> . 2018. Вип. 63. С. 77–81
Л. Ісіченко	<i>Soft skills</i> – це особисті характеристики, завдяки яким людина може успішно взаємодіяти в команді під час розв'язання будь-яких робочих питань	Ісіченко Л. А. Формування навичок soft skills на уроках хімії. <i>Основні аспекти формування навичок soft skills у конкурентоспроможного робітника XXI ст. в умовах воєнного стану: матеріали циклу науково-методичних вебінарів та педагогічних читань</i> . Харків, 2023. С. 93–96

реагування на зміни середовища, подолання викликів, забезпечення професійної мобільності, самореалізації та життєвої ефективності. Важливим вважається висновок О. Тарасенко стосовно того, що гнучкі навички забезпечують адаптивність особистості в різних сферах життєдіяльності, а наукові положення С. Копилової та Н. Ковальської поглиблюють розуміння їхнього функціонального потенціалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проведений аналіз засвідчив, що поняття *soft skills* у сучасному освітньому просторі є багатовимірним і не має єдиного усталеного визначення.

Незважаючи на відмінності в авторських підходах, більшість дослідників трактують його як інтегративний комплекс особистісних, соціально-комунікативних, емоційних і когнітивних характеристик, що забезпечують ефективну взаємодію, адаптацію та самореалізацію людини в навчальній і професійній діяльності. Узагальнення наукових підходів уможливило виокремлення трьох провідних ознак дефініцій: інтегративно-особистісного характеру, соціально-комунікативної спрямованості й адаптивно-функціональної ролі. Наукове осмислення окреслених положень дозволяє розглядати *soft skills* як один із ключових результатів

сучасної освіти, зорієнтованої на засвоєння знань й на здатність особистості ефективно діяти в умовах динамічних суспільних змін.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є уточнення структури *soft skills* у межах різних рівнів освіти, спеціальностей і професійних галузей, а також розроблення валідних критеріїв та інструментів їх педагогічної діагностики. Особливої уваги потребує дослідження методик формування *soft skills* у шкільній, фаховій передвищій та вищій освіті, в умовах цифровізації, соціальної нестабільності та поширення міждисциплінарних форматів навчання.

Література

1. Длугунович Н. А. *Soft skills* як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 6. С. 239–242. URL: <https://elar.khmnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c9025399-dad2-4d09-8f8d-320be04a9b98/content>
2. Ісиченко Л. А. Формування навичок *soft skills* на уроках хімії. *Основні аспекти формування навичок soft skills у конкурентоспроможного робітника XXI ст. в умовах воєнного стану: матеріали циклу науково-методичних вебінарів та педагогічних читань*. Харків, 2023. С. 93–96. URL: <https://mehovschic.ptu.org.ua/wp-content/uploads/Збірник-.pdf>
3. Коваль К. О. Розвиток “soft skills” у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827>
4. Кожушкіна Т. Л. Міжособистісна взаємодія як складова частина “soft skills” студентів педагогічного коледжу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 63. С. 77–81. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23857/Kozhushkina%20T.%20L..pdf?sequence=1>

5. Копилова С. В., Ковальська Н. М. Системно-еволюційний підхід до концепту “soft skills”. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. Т. 35(74). № 3. С. 95–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.3/14>

6. Лісіна Л. О. Соціальні «м'які» вміння (“soft skills”) майбутнього бакалавра психології. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 97. С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.97.6>

7. Тарасенко О. А. Психологічні аспекти дослідження поняття гнучких навичок (“soft skills”). *Habitus*. 2025. Вип. 70. С. 193–197. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.70.35>

8. Cinque M. Lost in translation. *Soft skills development in European countries. Tuning Journal for Higher Education*. 2016. Vol. 3, No. 2. P. 389–427. DOI: [https://doi.org/10.18543/tjhe-3\(2\)-2016pp389-427](https://doi.org/10.18543/tjhe-3(2)-2016pp389-427)

References

1. Dluhunovych, N. A. (2014). Soft skills yak neobkhidna skladova pidhotovky IT-fakhivtsiv [Soft skills as a necessary component of training IT specialists]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Herald of Khmelnytskyi National University*, (6), 239–242. Retrieved from <https://elar.khmnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c9025399-dad2-4d09-8f8d-320be04a9b98/content> [in Ukrainian].
2. Isichenko, L. A. (2023). Formuvannia navychok soft skills na urokakh khimii [Formation of soft skills in chemistry lessons]. *Osnovni aspekty formuvannia navychok soft skills u konkurentospromozhnoho robotnyka XXI st. v umovakh voiennoho stanu: materialy tsyklu nauково-metodychnykh vebinariv ta pedahohichnykh chytan – Main aspects of forming soft skills of a competitive worker of the 21st century under martial law: proceedings of a cycle of scientific-methodological webinars and pedagogical readings*. (pp. 93–96). Kharkiv. Retrieved from <https://mehovschic.ptu.org.ua/wp-content/uploads/Збірник-.pdf> [in Ukrainian].
3. Koval, K. O. (2015). Rozvytok “soft skills” u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [Development of soft skills in

students as one of the important factors of employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho institutu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute*, (2), 162–167. Retrieved from <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827> [in Ukrainian].

4. Kozhushkina, T. L. (2018). Mizhosobystisna vzaiemodiiia yak skladova chastyna “soft skills” studentiv pedahohichnoho koledzhu [Interpersonal interaction as a component of soft skills of pedagogical college students]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova. Seriiia 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy – Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 5: Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, (63), 77–81. Retrieved from <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23857/Kozhushkina%20T.%20L..pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

5. Kopylova, S. V., & Kovalska, N. M. (2024). Systemno-evoliutsiinyi pidkhid do kontseptu “soft skills” [System-evolutionary approach to the concept of soft skills]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia: Psykholohiia – Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Psychology*, 35(74), 3, 95–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.3/14> [in Ukrainian].

6. Lisina, L. O. (2024). Sotsialni “miaki” vminnia (“soft skills”) maibutnoho bakalavra psykholohii [Social “soft” skills of the future bachelor of psychology]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools*, (97), 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.97.6> [in Ukrainian].

7. Tarasenko, O. A. (2025). Psykholohichni aspekty doslidzhennia poniattia hnuchkykh navychok (“soft skills”) [Psychological aspects of the study of the concept of soft skills]. *Habitus*, (70), 193–197. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.70.35> [in Ukrainian].

8. Cinque, M. (2016). Lost in translation. Soft skills development in European countries. *Tuning Journal for Higher Education*, 3(2), 389–427. DOI: [https://doi.org/10.18543/tjhe-3\(2\)-2016pp389-427](https://doi.org/10.18543/tjhe-3(2)-2016pp389-427) [in Ukrainian].

Павлюк О. М. Сутність поняття «soft skills» в освітньому просторі: історія і сучасність

У статті здійснено теоретичне узагальнення наукових підходів до визначення сутності поняття soft skills у сучасному освітньому просторі. Актуальність дослідження зумовлена трансформацією цілей і результатів освіти, посиленням вимог до особистісної мобільності, комунікативної компетентності, критичного мислення, емоційної саморегуляції та здатності до ефективної взаємодії в умовах динамічних суспільних змін. У роботі узагальнено погляди дослідників щодо змісту поняття soft skills, з’ясовано основні напрями його трактування в педагогічному та психологічному дискурсі, а також охарактеризовано специфіку використання цього терміна в контексті професійної підготовки й розвитку особистості. На основі порівняльного аналізу авторських дефініцій встановлено, що в сучасній науковій літературі відсутнє єдине універсальне визначення поняття soft skills, однак більшість підходів збігаються у розумінні їх як надпрофесійних навичок, що забезпечують ефективність діяльності людини в освітній, соціальній і професійній сферах. У результаті дослідження виокремлено три найголовніші особливості трактування soft skills у сучасному освітньому просторі: інтегративно-особистісний характер, що виявляється у поєднанні інтелектуальних, емоційних, поведінкових і ціннісних характеристик; соціально-комунікативну спрямованість, яка виявляється у здатності до міжособистісної взаємодії, співпраці, командної роботи та конструктивного спілкування; адаптивно-функціональну роль, що забезпечує успішне реагування особистості на зміни, професійну мобільність, самореалізацію та здатність до безперервного навчання. Доведено, що soft skills доцільно розглядати як один із ключових результатів сучасної освіти, орієнтованої

на засвоєння знань й на формування особистості, здатної ефективно діяти в складних і мінливих умовах сьогодення.

Ключові слова: soft skills, сутність, освітній простір, соціально-комунікативні навички, професійна підготовка.

Pavliuk O. M. The Essence of the Concept of “Soft Skills” in the Educational Space: History and Present

The article provides a theoretical and analytical understanding of scientific approaches to determining the essence of the concept of soft skills in the modern educational space. The relevance of the study is due to the transformation of the goals and results of education, the strengthening of requirements for personal mobility, communicative competence, critical thinking, emotional self-regulation and the ability to effectively interact in conditions of dynamic social changes. The work summarizes the views of domestic and foreign researchers on the content of the concept of soft skills, clarifies the main directions of its interpretation in pedagogical and psychological discourse, and also characterizes the specifics of the use of this term in the context of professional training and personal development. Based on a comparative analysis of the authors' definitions,

it was established that in modern scientific literature there is no single universal definition of the concept of soft skills, however, most approaches agree in understanding them as supra-professional skills that ensure the effectiveness of human activity in the educational, social and professional spheres. As a result of the study, three main features of the interpretation of soft skills in the modern educational space were identified: integrative-personal character, which is manifested in a combination of intellectual, emotional, behavioral and value characteristics; social-communicative orientation, which is manifested in the ability to interpersonal interaction, cooperation, teamwork and constructive communication; adaptive-functional role, which ensures the successful response of the individual to changes, professional mobility, self-realization and the ability to continuous learning. It has been proven that soft skills should be considered as one of the key results of modern education, focused not only on the acquisition of knowledge, but also on the formation of a personality capable of acting effectively in today's complex and changing conditions.

Key words: soft skills, essence, educational space, social and communicative skills, professional training.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 11.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.05.2026